

I. N. J.

ROMANUS BILINGUIS

PHILOLOGICA DISSERTATIONE
LEVITER DELINEATUS;

Atque

Ex Consensu & Auctoritate Amplissimi
SENATUS PHIL. in Reg. Acad. Aurana,
Sub Moderamine

VIRI ADM. REVER. & CELEBERR.

DN. MAG. ISAACI

ΠΙΣΣΗΜΑΝΝ/

Romanæ Eloq. Prof. Ord. & h. t. dñæ
Facult. Decani spectabilis,

In

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΝ MAGISTERII PHILOS.

(quod felix faustumque sit!)

Publicæ doctorum censuræ submissus

Ab

OLAO TURDIN, *West-Bothn.*

ad diem 23 Febr. A. M DCC VII.

loco horisq; solitis.

A B O Æ, Exc. JO. WAL.

Pl. Reverendo & Clarissimo Domino,
DN. M. CHRISTOPHORO
A N Z E N I O,
Ecclesiæ quæ DEI est in Bithedæ Pastori
longe meritissimo, ejusque & adjacen-
tium Præposito adcuratissimo, Mæ-
cenati & Promotori submis-
colendo.

Pl. Reverendo Clarissimoque Domino
DN. M. ABRAHAMO
B U X M A N,
Congregationis Sacræ in Offerdahl Pa-
stori vigilantissimo, ejusque ac vicina-
rum Præposito gravissimo, Patrono
ætatem venerando.

Reverendis, Clarissimis & Celebratis-
simis Dominis,
DN. DN. MAG. MAG. Regii Gymnasii
Hernoef. LECTORIBUS meritissimis, Sena-
tus Eccl. ADSESSORIBUS æquissimis, Pro-
motoribus reverenter observandis.

Hoc, quicquid est, Speciminis Academici,
in perpetua observantia signum
offert dicatque

A. & R.

MEMBRUM PRIMUM.

§. I.

Qui caussis diversitatis
linguarum indagandi
operam dederunt,
præter primam illam
à Mose notatam, (a)
quæ simul ac semel
contigit, etiam alias secundæ sortis, in i-
pso temporum decursu, in deductione
coloniarum, multarum gentium confu-
sione, & in propria & insita regionis
cujusque natura, ponunt. (b) Hæc, ut
varia est pro varietate montium, lacuum,
marium, fluminum & sylvarum; sic mul-
tiplicem quoque sermoni inducere dis-
crepantiam creditur. Unde erit, quod
loca montana colentes, vocibus, è gur-

A

ture

(a) Gen: XI. (b) Jo: Bodinus in Method.
hist: C. 9. p. 584. seqq. Besoldus in de natura
popul: & ortu lingg: Cap. 15.

ture prolatis, & aspirationibus, maxime si septentrionem respiciant, utantur. Contra, qui paludoso in solo & humido aëre habitant, ob vaporum multitudinem, imbecillitate quadam loquuntur. Jam cœlum quoque & climata, differentiam in pronunciando, præsertim sub Æquatore & 45 gradu Zonarum temperarum caussari dicuntur. Non facile verò quis mihi persuaserit leves ejusmodi, circa regionis naturam, contemplationes, ad ritè explicandam linguarum in eâ varietatem sufficere. Aliquid tamen illis esse tribuendum, fortè negari non potest. Ut nunc de cæteris fileam, si in exemplum venerit Italia, quæ omnis monte Apennino ab ortu ad occasum dividitur, geminisque maribus alluitur, tum, vel eo nomine ad fovendas, si non & efficiendas qualescunque sermonum differentias apta nata videretur. Quo modo & illud phænomenon, quo compertum est, hodie quoque magis Italum moribus & linguâ ab Italo, quam Polonum à Polono differre, Camillus Baldus

explicat; scilicet quia horum regio, licet Italiâ major, æquali tamen planitie constat. (γ) Ut ut sit de loci natura, multum tamen in variâ coloniarum amplificatione esse situm res ipsa loquitur. Sic Italia (manebimus enim in eodem exemplo, quo propius ad *Romanum bilinguem* veniamus) quos primum accepit colonos, quia origine diversi erant, (Græci videlicet, nec tamen illis omnibus vel patria vel lingua eadem, & Celtæ) diversis quoque linguis domique natis loquebantur, quæ fortè progressu temporis, ut fieri solet, quodammodo immutatae fuerunt. Unde, plures in Italia linguas priscis temporibus extitisse, non est quod miremur.

§. II. In illis quoque Latina, ut ad primarias istas linguas, Græcam puta & Celticam, suos refert natales; (δ) ita successu seculorum læta cepit incrementa ex vicinis Italicis, cultiorque extitit.

A 2

Qua-

(γ) in *Lib. de divinatione Epist. C: 8:* (δ) *Dionys. Halicarnass. Antiq. Rom. lib. I. Ol. Rudbeck; P. 1. Atlant; C: 3.*

Quare & certis quibusdam characteri-
smis notatur à scriptoribus, (e) ut alia di-
catur *Prisca*, cujus commatis fuere car-
mina Saliorum, ultimis reipublicæ tem-
poribus ne quidem suis Sacerdotibus in-
tellecta, (ζ) unde linguæ mutatio existi-
mari potest. Alia *Latina* significatu stri-
ctiori, qua utebantur in Latio, cum re-
rum potiretur Latinus & Etrusci Reges.
Alia *Romana* quæ sub Julio Cæsare, Tul-
lio, aliisque aureæ Linguæ Latinæ (nam
Romana & Latina promiscue audit) æta-
tis scriptoribus effloruit. Et deniq; *mix-
ta*, quæ prorogato Imperio ex admistio-
ne cæterarum gentium labem aliquam
contraxit. Romana sic dicta est, quod
vel Romæ imprimis viguit, vel quia ali-
eam exercentes, Romano ab imperio,
quod tum invaluit, pendebant. Ergo
jam liquet, ut ipse est, non tantum quo
tempore, sed & quo in loco quærendus
sit noster *Romanus*: Videlicet, non solum-
modo intra Romæ mœnia, sed & in La-
tio

(e) *Isidorus lib: 9. Orig: C: I.* (ζ) *Quint: Inst: Orat: lib, I. Cap: 5.*

tio, reliquisq; omnibus, ut nihil de aliis dicam, Italiae gentibus. Hæ namque armis Romanorum domitæ planeque subactæ, suam quoque linguam ad dominatricis genium componere habuerunt necesse; Et quidem eas ob causas, quas è coloniis civitatisque communione deducit *Iustus Lipsius* in de pronuntiatione ling: latinæ: (7) Hac ratione veteres illæ linguæ paulatim & longa consuetudine sunt abrogatæ, iisque Romana cultior sanè, licet forte ex antiquis aliqua retinuit, quæ sua fecit, successit, cujus verum & genuinum nitorem hodie in prædictis scriptoribus, quatenus exstant, suspicimus. At nihilominus vel eo tempore quo illi sermone nitido floruerunt, veterum linguarum reliquiæ, præsertim inter homines plebejos & rusticos, manserunt; imo interdum nobilioribus etiam earum usus ipsisque adeo Proceribus, magis tamen extra quam intra urbem, fuit familiaris. Hæ, quia multis vocibus, structura inordinata, sordidis translationibus & crassa

A 3

pro-

pronunciatione à Romana illa exulta
& nitida discrepabant; constituerunt lin-
guam sive linguæ dialectum (nec enim
toto genere ab altera differt) quam ple-
bejam nominare licebit. Ex binis hisce
linguis earumque usu, *Romanus* qui opel-
læ hujus inscriptionem præstat, *Bilin-*
guis, hoc est, nitidus sive *urbanus* dici-
tur, & *plebejus*.

MEMBRUM SECUNDUM.

§. I.

Quemadmodum agri, qui copio-
sissimos fructus gignunt, alio
tempore minus ferunt, aut pla-
ne cessant fructuosi esse; ita quoque ar-
tium & eruditionis ubertatem non omni
ævo fuisse æqualem, ex monumentis hi-
storiarum addiscimus. Sane lingua lati-
na temporibus Ciceronis & Augusti Cæ-
saris, industriâ hominum præstantissi-
morum ad illum deducta fuit nitorem,
quali nunquam vel antea, vel post illud
seculum comparuit. Unde M. Seneca:

Quic-

Quicquid habet, ait, Romana facundia, quod insolenti Gracia aut opponat, aut praeferat, circa Ciceronem effloruit: omnia ingenia, quae lucem nostris studiis attulerunt, tunc nata sunt, in deterius quotidie data res est &c: (a) In quibus animadvertendum est, linguam Romanam politam illam, dissentiente licet Fabio, (β) multa quidem habere, quae Græcis præferre possit, nihilominus tamen his illam & voces maximam partem, & ornatum debere, quod nec diffiteretur prædictus Auctor, cujus alio loco hæc sunt verba: *Maxima*, inquit, *ex parte Romanus sermo è Græco conversus est: Et confessis quoque Græcis utimur verbis, ubi nostra desunt.* (γ) Et è recentioribus Jo: Vossius: *Lingua latina tota pene fluxit ex Græca; si exceperis ea, quae vel ex primigenia lingua retinuit, vel à vicinis Celtis accepit.* (δ) Hinc (a) in Prolog: I: Declamat: (β) Inst: Or: 12. 10. quem optime Thom: Gatakerus explicat in Diff: de Stylo Novi Inst: C: 2. G. (γ) lib. I. C: 5. Conf: Varro lib. 9. de L. L. (δ) Praef: ad lib. de vitiiis serm: lat. Conf: Grotius Ep: 51, ad Gallos, & de Satisf: Ch. C: 8.

Hinc cernere est Græcæ & Latinæ Linguae parallelismum à viris doctis sæpius notatum. Sumas, inquit Thomas Grotakerus, *quemcunque volueris Autorem*, latinum, vix lineam aliquam deprehendes, in qua voces plusculæ non occurrant, quæ Græcam originem non redeant tantum, sed palam præferant. (e) Quod ipsum deinde allato è prima Virgilii Ecloga exemplo ostendit. Ex græca namque origine viginti & quatuor voces primos ibidem quinque versus constituentes, rite & ordine deducit.

§. II. At illud vel imprimis consideratione dignissimum est, quod Latini in expoliendo suo sermone, ita aurium iudicio serviverint, ut omnem sonum pinguem, asperum & agrestem, continuo rejecerint, unde non exiguus linguæ accessit nitor. Factum hoc videmus in Diphthongis Græcis αι, οι & α alioqui diducto ore pinguique sono efferendis e. grat: κραίπαλη crapula, βασκαίνω fascino, Φαίος fulcus; λείος Æol: λείπος levis μοιχὸς mœchus,

(e) in Dissert: de Nodi Instr. Stylo C. I.

chus, κοῖλον cœlum, οἶνος Æol: ποῖνος vinum;
 λῶω lavo, βὺς bos, ἔαι vœ &c: quod tamen
 in Latinos antiquioris ævi non quadrat,
 ut infra videbimus. Asperitatem item
 quæ ex plurium consonantium concursu
 oritur, mitigarunt: Vel duriores illas
 commissuras ab initiis vocum rejiciendo,
 ut: ξηγάω areo, ξεγάζω Dorice ξεγάσδω rado.
 Vel vocalem, quæ asperum illum conso-
 narum collisum solveret, interponendo,
 ut: μνά mina, μνώμαι moneo, μέμνημαι me-
 mini. Vel alteram consonantium tollen-
 do, ut: μνήμων memor, πτίσσω pīso, pīso,
 πτενὸν Æol: πτεννὸν penna, σφάλλω fallo.
 Vel denique sonum agrestiore modo
 quocunque molliendo, ut: ἀράχνη aranea,
 κύκλωψ cocles, μασχάλη axilla, αὐξω augeo,
 βρώζω Dorice βρώσδω rodo, & ejusmodi
 alia pene innumera. (ζ)

§. III. Diximus linguam Romanam
 Græcis ornatum & elegantias debere:
 quemadmodum Græcis etiam Præcepto-
 ribus usi sunt Oratores Latini, & græce
 haud raro exercitationis ergo declamas-

B

se

(ζ) vid: Gatakerum Cap. 2. op. c.

se leguntur. (7) Imprimis ad formam sermonis Attici, quæ oppido venusta fuit, (8) exculta est oratio Romana, ut testantur Auctores haud inidonei, quoque diligentius exculta fuit, eo magis ejus surrexit nitor. Ex quo enim, verba sunt B. Morhofii, *sylvestrem illam popularis lingue naturam Romani exuerunt, & arctiora cum Græcis instituerunt commercia, ita expolierunt rusticanam illam indolem, ut quo felicius Atticorum rationes exprimerent, eo magis sermo publicus exsplendesceret, & in provinciarum quoque usum transfiret.* (1) Modum vero quem in expoliendo sermone observarunt Oratores, paucis interjectis, sic tradit idem Auctor: *Horridæ erant, ait, antiquæ voces sonique asperi & inamœni, breviores, quarum junctura aures offendebantur. Ut vero mollior esset oratio, delectui verborum studebant Oratores, eligebant quæ numerosiora erant & sonantiora. Hinc simplicia repudiabant, assumebant composita, inchoativa, paragona, frequentativa. Schematum, Troporum,*

(7) Sueton: in de Illust: Gram: & Rhet: (8) Quint: X. I. (1) lib: de Ratavin: Liv: Cap: 6

rum Synonymorum usus, numeri Oratorii observatio, docum illarum quotidianarum, quæ apud opifices, mulierculas & agricolas obtinebant, rarior usus. Hæc fundamenta sunt omnium virtutum Latinæ orationis, quæ tam amplæ sunt, ut vix decem voluminibus, ne dum in materia operis adeo recisi plenè & perfectè narrari queant. Præcipuæ sunt: σαφήνεια perspicuitas, quæ in λέξις sive dictione, compositione, & verborum apta collocatione sita. Sequuntur simplicitas, suavitas, argutia. Elementa λέξεως sunt nomina, verba, & particulæ. Proinde primis Linguae Latinæ Autoribus dispiciendum erat, quomodo secundum linguæ naturam illa inter se jungi possent; tum etiam speciatim quibus personis, temporibus, locis, rebus, nomen vel verbum aliquod esset adtribuendum. Ad hæc, à suis nominibus quando non sæpius disjungebantur adjuncta, neque etiam substantiva indecorè ante vel post verba & epitheta fuerunt posita, ut alia sexcenta omittam, iusta censebatur verborum collocatio.

Hæc enim omnia â consuetudine sive consensu hominum eruditorum & prudentiorum tunc temporis pendebant. Jam ἀφελεια sive simplicitas rem sine fūco, citra ambages & circuitiones nudè, licet sub illa simplicitate vel duplex sensus interdum reconditus, declarare suevit. Utramque hæc Romanis fecit paginam, adeo ut illis *plane, & Latine* loqui, æque valuerit. (*) Unde Martialis:

Absolvis lepidos nimirum Auguste libellos,

Qui scis Romana simplicitate loqui (λ)

Humili quidem præcipue & Bucolico generi, ut constat, convenit, nihilominus tamen nec gravitatem, splendorem & magnitudinem rejicit, imo hæc illam desiderant ut materiam, cui velut formæ ipsæ sunt inducendæ; nec orationem extenuat simplicitas, sed reddit magis ornatam, quemadmodum aurum & vinum quò simpliciora, eò præstantiora sunt. Talem simplicitatem illaboratam, sed

con-

(*) Cic. *Philipp: VII. C: 17. item Lib: 3. de Orat: N. 29.* (λ) *Lib: II. C. 21. vid: Goth. Vöckeroth in diss: de Antiq: Eloq: ratione C. 2. & 3.*

convenientem & jucundam Bœclerus observat in *Cornelio Nepote* & *Julio Cesare*, atque ex iis præcipue discendam suadet, ad quam tamen vix doctissimum quemque adspirare posse contendit. (μ) Huic interdum *Suavitas* est superaddita proveniens ex translatis quæ non unius generis, sed singulis pene dicendi formis fuere peculiaris, adeoque in uno Autore sæpius diversa, pro vario dicendi genere, occurrunt. In illis tamen omnibus, ut generatim dicamus, translationes sunt *venustæ, pares ac convenientes rebus, notæ, aptæ ac suaves*, (ν) quæque rem ob oculos quasi ponunt intuendam, ut non est accuratius Romani nitoris κεινέριον, attestantibus id summis Eloquentiæ Magistris, quam si res menti legentis vel audientis se statim ingerat. Idem de argutiis dicendum, quæ natæ fuerunt ex re ipsa, suavitatem in simplicitate efficiebant, atque Romani sales dicebantur.

B3

Hos

(μ) in *Diff. de comparanda Ling. Lat. facult.*
C. 2. §. 10. (ν) *Fr. Robortellus Comment. in*
Arist. Poët. p. 264.

Hos Tullius in Papirio Pæto laudat, dicque nec sibi alias placere facetias, quam Romanas: *Ego autem, Pætum alloquitur, existimes licet, quod lubet, mirificè capior facetiis maxime nostratibus.* (ξ)
 Sed hæc de cultu Linguae Romanæ sufficiant: nec enim pluribus hac vice sumus vacui. Ulteriore desideranti cognitionem, meliori, hoc est, suo jure facient satis. *Jo. Lod. Vides; Jo. Sturmius, Anton: Schorus, Fr. Robortellus, M. Junius, Causinus, Boeclerus, Schefferus, Morbosi,* alique, ut nihil de Antiquioribus tam Græcis quam Latinis nunc dicam. Cæterum Romanum nitorem genuinum in omni scribendi dicendive genere præ se ferunt, ut dixi, monumenta Scriptorum aureæ & quadantenus argenteæ Latinitatis ad tempora nostra transmissa. Utriusque orationis Auctores ordine recensuit Vir Cl: *Christ. Cellarius Sen:* in prolegomenis ad *Curas posteriores*, qui ibidem videantur. Omnes sua manet laus, licet dispar scribendi genus sint secuti.

(o)

(ξ) *Ep: 15, Lib: 9. ad Fam:*

(o) Pauci qui in *Vitruvio*, aliisque, notantur idiotismi, fortè ad sermonem plebejū propius accedunt. Ultimo in sectione hac observamus Romanum hunc nitidum sive urbanum pronunciationis suavitate sese à plebejo manifeste distinxisse, ceu verba hæc Ciceronis tertio de *Oratore* dialogo evincunt: *Me tuus sonus* (Catulum sic alloqui fingitur Crassus) *& suavitas ista delectat, omitto verborum, sed hanc dico suavitatem, quæ exit ex ore: quæ quidem, ut apud Græcos Atticorum, sic in Latino sermone hujus est urbis maxime propria.* Et paucis interjectis: *Quare cum sit quædam certa vox Romani generis urbisque propria, in qua nil offendi, nihil displicere, nihil animadverti possit, nihil sonare aut olere peregrinum, hanc sequamur: neque solum rusticam asperitatem, sed etiam peregrinam insolentiam fugere discamus.* (π) Quibus adstipulatur Fabius: *Urbanitate, ait, significari video sermonem præ se ferentem in verbis & sono & usu proprium quendam gustum urbis*

(o) Lib. III. de Orat. n. 26. (π) n. 42: 44.

bis, & sumptam ex conversatione doctōrum tacitam eruditionem: denique cui contraria sit rusticitas. (p)

MEMBRUM TERTIUM.

§. I.

uccedit jam Romanus plebejus five rusticus, sermone, ut præscripsimus, â nitido secundum plurimas voces & pronunciationem, diversus. Etenim, licet non alia lingua plebis erat vernacula, quam Latina, (α) tamen peculiare aliquid in sermone habuerunt servi & rustici, quod in aliis quoque linguis ulu venire novimus. Quin & ipsis Principibus Romanis, ut ut optimo vixerint Latinitatis ævo, aliam in loquendo, quam in scribendo fuisse linguam, Scriptores nec rationibus destituti, nec harum rerum ignari, constanter adfirmant. (β) Fuerunt quidem

(γ) *Inst. Orat. VI. 4.* (α) *Polyd. Vergil. de Invent. rerum L. I. 3.* (β) *vid: Cass; Barthium Advers. Lib: 13. C. 2. item Lib: 52: C. 9. Eras. Rot. in Præf: ad Comment, Arnobii in Psal.*

dem Romani, teste *Valerio Maximo*, (γ) in lingua sua propaganda studiosissimi, verum id præcipue erecta ac confirmata Monarchia factum est. Antea enim eo in negotio non ita fuerunt occupati, ut etiam *Libius* scribat ex singulari favore concessum rogantibus *Cumanis*. A. U. C. DLXXIII. (id est, C. tere & XL annis ante Imperatores) ut publicè (quod de scriptis decretisque publicis accipit *Lipsius* (δ) *Latine loquerentur, præcomibusque Latine vendendi jus esset.* (ε) Et de Fidenatibus idem narrat Auctor, quod magna pars eorum, ut qui coloni Romanis additi essent, eo tempore *Latine sciebant*. Hinc cernere est, vel post punica bella, subacta jam tota Italia, ejus tamen populis tantum non omnibus linguarum antiquarum usum fuisse integrum; nec credibile est illum unico seculo ita potuisse extirpari, ut nullaplane ejus vestigia ad minimum inter agrestes & rusticos

(γ) *Lib: 2. Cap. 2* (δ) *de pronunc. Ling: Lat: C. 3.* (ε) *Lib: 40.*

cos remanserint. Notamus interea non tantum Græcam, Etruscā, Reticā &c: sed & linguas Latio viciniore, cujusmodi fuerunt: *Tusculana*, *Prænestina*, *Sabina*, *Osca*, vocibus maximam partem à Latina discrepasse. *Tusculana* sunt: *Triatrus*, *Quinquatrus*, *Sexatrus*, *Struppus* h. e. fasciculus ex verbenis factus. *Prænestina*: *Nefrones*, id est, testiculi, *Tongitio*, i. e. notio, *Conia* i. e. Ciconia. Linguâ Sabinâ fortes dicebantur *Nerones*, *Mars Mamers*, acutus *catus*, hasta *curis*, aurum *ausum*, purgamentum *februum*, senex *cascus* - a tæm: (ζ) Vocabula *Osca* sunt: *Meddix* Magistratus, *Sollum* solidum, *Famel* servus, unde postea *famulus* vox latina. *Ungulus* annulus, *Dalibus* insanus, *Petora* quatuor, *Casnar* senex &c: (η) Ex his constitit vulgus Romanum, quod ut extra controversiam est, sic nulla disciplina subactum tales complures retinuisse voces & ratio dicitur, & historici testes sunt scientia & fide præstantissimi.

(ζ) Cic. 1. *Tuscul.* C. 12. (η) *vid. Morb. in de Pat. Lib. C. XI. aliter de ultima hac voce Quint. 1. 5.*

tissimi. Quintilianum adduxisse sufficiat qui suo ævo voces in Romana lingua non unius generis offendit. Nam verba, ait, aut latina aut peregrina sunt: Peregrina ex omnibus prope dixerim gentibus, ut homines & instituta etiam multa venerunt. Taceo de Thuscis & Sabinis & Prænestinis quoque nam eorum sermone utentem Vectium Lucilius insectatur. (9)

§. II. Si præterea ex Latina strictiori significatu sic dicta, rusticum sermonem, præsertim in Latio, multa habuisse (nec enim aliter esse potuit) quis dixerit, ei non admodum refragabimur. Nam & illa cum Romanâ nitidâ comparata, rusticum & inconditum quid sonat. Exemplum suppeditat Columna rostrata in Capitolio Romano memoriæ Duilli Consulis, qui navalem victoriam primo bello Punico reportavit, vix centum viginti ante Ciceronem annis, dicata, in quâ verba quæ legi possunt sunt ista: Exemet pro exemit, Leciones pro legiones, Maci-

C 2

stratos

(9) *Inst. Orat. l. c. Confer sis Cic. Ep. 15. Lib. 9. ad Fam.*

stratos pro Magi^{stratus}, *Exfociunt* pro effugiunt, *Pugnandos* pro pugnando, *Enque* pro inque, *marid* pro mari, *Consol* pro Consul, *ornavet* pro ornavit, *Navebous* pro navibus, *Triresmos* pro triremes, *Nummi* pro nummi &c: (1) Retinuisse vero rusticos etiam ejusmodi voces argumento esse potest diversa illorum à Romanis cultioribus ratio pronunciandi, quam opportunius infra videbimus. Sed hæc, quæ originem latinam servant, levia fuerunt. Nam majorem sermonis usualis partem constituerunt vocabula, quæ à politiori Romana lingua plane fuerunt aliena. Hæc ideo etiam sordida & plebeja (Quintiliano peregrina ut modo vidimus) dicebantur, quorum integrum librum scripsit *Lavinus*, teste *A. Gellio in Noctibus Atticis*, (*) ubi in exemplum è *M. Varrone* adfert vocem *Sculna*, pro quo qui elegantius locuti sunt, *Sequester* dixerunt. Nec mirum cuiquam videri debet, scripta hæcce sordida ad nostram æta-

(1) vid: *Edoardi Brerewodi Angli Scrutinium linguarum* p. 54. (*) *Lib. 20. Cap. 11.*

ætatem non pervenisse; quandoquidem
 & plurima Eruditorum volumina auro
 contra æstimanda, ut nimis notum, per-
 iere. Exinde tamen non magis inferre
 licet sermonem illum sordidum vulgo
 non eo tempore fuisse peculiarem, quam
 negare Trogum scripsisse suam histori-
 am lingua Romana nitida, etiamsi ope-
 ra ejus hodie haud amplius existant. Pau-
 cissimi etiam sunt, qui vulgari illo sermo-
 ne aliquid stylo signarunt, cum omnes
 eruditi lingua cultiori & Grammatica
 uti mallent; ideo non mirum si adver-
 sus temporum vetustatem minus persta-
 re valuerint eorum libri, quemadmodum
 nec ullum jam habemus superstitem, qui
 in rei fidem advocari posset.

§. III. At quod in Scriptoribus sordi-
 dis haberi nequit, id in nitidis, quos &
 classicos dicimus, quæramus. Quanto
 enim digniora sunt illorum testimonia,
 tanto majori cum evidentia usum linguæ
 vulgaris probant, quandoquidem non
 plebi tantum, sed & Viris in summa di-
 gnitate constitutis eundem fuisse fami-

liarem ostendunt. De Cæsare Augusto Octavio memoriæ prodit C. Suetonius Tranq: *Eum in quotidiano sermone quadam frequentius & notabiliter usurpasse, ut litera ipsius autographæ ostendant. Ponit assidue & pro stulto, baceolum: & pro pullo, pulleja-ceum: & pro cerito, vacerrosolum: & vapi-de sese habere pro male: & betissare pro lan-guere, quod vulgo lachanissare dicitur. Item simus, pro sumus: & domos genitivo casu singulari pro domus. In ipsa quoque ortho-graphia, eorum sequi potius opinionem visus est. (Augustus) qui perinde scribendum ac loquamur, existimant. Nam sæpe non lite-ras modo, sed syllabas aut permutavit, aut præterit. (λ) Quo sane loco nihil ad rem nostram adduci potest illustrius. Satis enim usu tunc tritus fuit sermo plebe-jus (nam alius, quatenus â culto illo di-versus, haud esse potuit) quandoqui-dem nec Imperatorem ejus puduerit. (μ)*

Ne.

(λ) Cap: 87. 88. de vocibus hisce disquiren-tem vide Is. Ca'aubonum in Animadvers: ad h. l. p. 169. 170. (μ) Conf: Cic: Ep. 21: Lib. 9. ad Fam:

Neque illud minoris existimari debet, licet origo latina servetur, quod in Vitruvio, qui Augusto æqualis erat, plebitatem, si ita dicere fas est, deprehendant non minimi nominis Critici. Scilicet familiari sermone illi fuit loquendum, ut populus, quæ de struendis domibus, aliisque operis ruralibus scriberet, melius intelligeret. Nec tantum intra voces, quarum in arte Architectonica usus est, hæc ejus rusticitas stetit, quin in aliis etiam quam plurimis, licet, ut dixi, latinæ propaginis sint, singulare quid tam in earum derivatione, quam insolenti constructione observatum est. Hujusmodi sunt: *officinator* hoc est faber, & *esse supra Bibliothecam*, id est, præesse bibliothecæ &c: In eo quoque à reliquorum abit consuetudine Auctorum, quod plurali numero utatur pro singulari. (v) Haud raro enim narrat *præceptorum doctrinas, copias disciplinarum, scripturas commentariorum, ratiocinationes ædificiorum, aëres* &c: Interdum *vetustatibus*

(v) *vid. Barth. Advers. Lib: 24, C. 12.*

ibus, dulcedinibus, industriis, propagationibus, sollertiis, sese oblectat. (ξ) Contra leges Grammaticas vel potius linguæ genium se in multis peccasse nec ipse diffiteretur, quin ultro id agnoscens veniam precatur, dum ita: Peto, inquit, *Cæsar* & à te, & ab his, qui mea volumina sunt lecturi, ut si quid parum ad artis Grammaticæ regulam fuerit explicatum, ignoscatis. Namque non uti summus Philosophus, nec Rhetor disertus, nec Grammaticus summus, sed ut architectus his literis imbutus, hæc visus sum scribere (ο) Unde clarissime constat plebem, nec stante Romana eloquentia, suam linguam ad regulas Grammaticas exegisse, sicut & notat *Barthius* ex *Curio Fortunatiano* Rhetore, qui suo ævo, hunc theatrum, hunc prodigium, vitiose dictum observavit. (π)

§. IV. Notabili porro distinctione secundum translata incomitior urbano erat sermo plebejus exempla omnia & similitudines de agris, bobus, cæterisque

(ξ) *Prooem: Lib. VII.* (ο) *Lib: I. Cap. I.*

(π) *Adversar. Lib: XIII. Cap. 2.*

que rebus rusticanis ducens. (p) Verum quidem est, metaphoras tantum non omnem sermoni conciliare ornatum; At id non faciunt, nisi à rebus præstantibus fuerint sumtæ; unde suas à divinis plerumque arcessit lingua Sancta Hebræa. Vocabula quippe vilioris significatus ad rem quamcunque vel exornandam vel exaggerandam adhibita, quia ipsa ab omni ornatu procul absunt, ideo nec orationem ornatam vel elegantem, sed exilem atque agrestem, qualis rusticorū fuit, necessario reddunt. Denique ad pronunciationem quod atinet, ea pariter multum ex seculo antiquiore traxisse videtur. At illud ut supra innuimus, tum in Diphthongis pingue quid & latum sonuit; exempli causa: *Mousaj*, *Cojraj*, *Ojsus*, *Joure*, id est, *Musæ*, *curæ*, *usus*, *jurē*; tum in initiis vocum duriores habuit Consonantium commissuras, ut ex vetustis monumen-

D

tis

(q) Conf: Jo: L. *Vives de Rat. dicendi* L: 2.

p. 147.

tis & Scriptoribus fidei haud dubiæ con-
 stat. Dixerunt enim non tantum *Sfunem*,
Sfundam, *Sfungum*; sed & *stlembum*, *stlites*,
stlocum, *stritavum* &c: (σ) Jam Romano
 tempore qui antiquam pronunciatio-
 nem affectarunt, imitati sunt rusticos
 voce agresti & lata, unde constabit quo-
 que non aliam quam priscam illam pin-
 guem & crassam imprimis pronuncian-
 di rationem plebi tunc fuisse usitatam,
 ceu dilucide hæc omnia suoque calamo
 expeditivit Tullius, qui ita: *Rustica vox*,
 inquit, *Es agrestis quosdam delectat*, quo
 magis antiquitatem, si ita sonet, sermo eo-
 rum retinere videatur, ut tuus, Catule, so-
 dalis L. Cotta gaudere videtur gravitate lin-
 guæ sonoque vocis agresti, *Es illud, quod lo-*
quitur, priscum visum iri putat, si plane
fuerit rusticanum. Et post pauca inter-
 jecta: *Cotta noster, cujus tu illa lata, Sul-*
pici, nonnunquam imitaris, ut jota literam

(σ) Vide Gatakerum in Dissert. de N.
 Inst. Stylo p. 5. & 8.

zollas & E plenissime dicas, non mihi ora-
tores antiquos, sed messoris videris imi-
tari. (τ)

Sed cum diutius explicationi nobilis-
simæ hujus materiei, propter causas
domi notas, haud liceat immorari, id-
circo quæ jam pro ingenii temporisque
angustia allata sunt, CANDIDO LECTORI
penitus commendo, gloriamq;

Trinuni dico de-
vote!

HALLELU-JAH!

(τ) Lib: 3: de Orat: N. 42.

Då
Ähreborne och Hög-Wällårde
PHILOSOPHIÆ CANDIDATEN

Herr OLAUS TURDIN,
West-Bothn.

Gör Magister-grad och Seder med
allas nöije disputerade;

Den ert rigande Wälsatigheeten sun-
nit /

Och i ert förra Åhr mehr ert wid
gifwit har /

Än mången med stort rop: Fast han ett
nytt war /

Men då / som alltid förr / Ert Lärdes Öron wun-
nit.

Han i sin Dygde-gång en trappa högre klif-
wer /

När Han ett prydlige eahl från gemene ät-
skilde gör:

Til tiidens wäntan mehr än dubbele Prof
framför

Äf ert en Gudlig siqe så lycklige honom gif-
wer.

Herr

Herr CANDIDAT, Ehre låf iag ihenne gång en
qvadder /

Men hwad iag sage thet fins i Ehr Sin-riika
Strifte /

Som Ceder wård är frj från tiders glömsko
Griffe.

Jag öfwer Ehr wåhlgång / som billigt är / mig
gläder.

Den Gattigdom Ehr ryckt nu börjar gifwa
lijsa /

Du Enckans widrigheet fördommer och sitt
läpp /

Du Theons Stam-mun har om wigord lijes
håpp.

Ehen Lårda Chor han wees Ehr Dygd och Lär-
dom prijsa.

Jag fore at bruka så Ehre Sinnes dubbla gåf-
wor /

Ne HERRen åhran har / och gagn Ehre So-
sterland /

I medlertid GUD låt Ehr all gå wähl i
hand!

Och sidst til Ewig löhn besittera Himlens häf-
wor !!!

yttrade således sin fågnad och
lyckönskan

JOHANNES FORSENIUS

Joh. Fil. & Nop.